

C-235/24. PPU. sz. [Niesker]ⁱ ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2024. április 2.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Hollandia)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2024. március 29.

Elítélt személy:

S.A.H.

Az alapeljárás tárgya

Az alapeljárás tárgyát egy svéd bíróság által hozott büntetőítélet Hollandiában történő elismerésére és végrehajtására irányuló eljárás képezi.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát mindenekelőtt az képezi, hogy az EUMSZ 267. cikk értelmében vett bíróságnak minősíthető-e a Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (arnhem-leeuwardeni fellebbviteli bíróság, Hollandia; a továbbiakban: Gerechtshof), és ezért előterjeszthet-e kérdéseket előzetes döntéshozatal céljából. Az e kérdésre adandó igenlő válasz esetén a Gerechtshof azt is meg szeretné tudni, hogy alkalmazni kell-e az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikkét az alapeljárásban, amelyben a Gerechtshofnak a kölcsönös elismerés elvének büntetőügyekben hozott, szabadságvesztés büntetéseket kiszabó vagy szabadságelvonással járó intézkedéseket alkalmazó ítéleteknek az Európai Unióban való végrehajtása céljából történő alkalmazásáról szóló, 2008. november 27-i 2008/909/IB tanácsi kerethatározat (a továbbiakban: 2008/909/IB

ⁱ A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

kerethatározat) 8. cikkének (2)–(4) bekezdésében és 9. cikkében felvetett jogkérdésekkel kell foglalkoznia, és amennyiben igen, úgy milyen következményekkel jár ez. A Gerechtshof végül a 2008/909/IB kerethatározat 8. cikke (4) bekezdésének értelmezésére vonatkozó kérdéseket tesz fel.

A Gerechtshof kéri továbbá, hogy a Bíróság az EUMSZ 267. cikk negyedik bekezdése és a Bíróság eljárási szabályzata 107. cikkének (1) bekezdése értelmében vett sürgősségi eljárásban bírálja el a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet. A Gerechtshof e tekintetben rámutat arra, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkoznak, és az elítélt személy jelenleg fogvatartásban van. A kérdésekre adott válaszok azt eredményezhetik, hogy a hollandiai szabadságelvonást meg kell szüntetni, mert a külföldi büntetés elismerését mégis meg kell tagadni, vagy azt szabadságelvonással nem járó büntetésre kell változtatni.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1) Úgy kell-e értelmezni a 2008/909/IB kerethatározat 8. cikkének (2)–(4) bekezdésével és 9. cikkével összefüggésben értelmezett EUMSZ 267. cikk értelmében vett „bírótság” fogalmát, hogy az az e célra kijelölt olyan állami bíróságot is magában foglalja, amely nem a kerethatározat 8. cikkének (1) bekezdése értelmében vett illetékes hatóság, és amely írásbeli eljárásban főszabály szerint az elítélt személy eljárásban való részvétele nélkül kizárólag a kerethatározat 8. cikkének (2)–(4) bekezdésében és 9. cikkében felvetett jogkérdésekben dönt?

2) Úgy kell-e értelmezni a Charta 47. cikkét, hogy amennyiben a 2008/909/IB kerethatározat értelmében vett elismerési eljárásban a végrehajtó állam e célra kijelölt állami bíróságát bízták meg az említett kerethatározat 8. cikkének (2)–(4) bekezdésében és 9. cikkében említett szempontok értékelésével, úgy az elítélt személy számára a véleményének a kibocsátó államban történő kifejtésére vonatkozó, a 2008/909/IB kerethatározat 6. cikkének (3) bekezdése szerinti lehetőség mellett hatékony jogorvoslatot is biztosítani kell a végrehajtó államban?

Az e kérdésre adandó igenlő válasz esetén:

3) Úgy kell-e értelmezni a Charta 47. cikkét a 2008/909/IB kerethatározat fényében, hogy a végrehajtó állambeli hatékony jogorvoslat tekintetében elegendő, ha az elítélt személynek lehetősége van véleményének írásbeli kifejtésére vagy a bírósági értékelést és az elismerésről szóló határozatot megelőzően, vagy az elismerésről szóló határozat meghozatalát követően az eredeti értékelés felülvizsgálata keretében?

És

4) Úgy kell-e értelmezni a Charta 47. cikkét a 2008/909/IB kerethatározat fényében, hogy az olyan elítélt személy számára, aki nem rendelkezik elégséges pénzeszközökkel, és akit az igazságszolgáltatás hatékony igénybevétele érdekében segíteni kell, akkor is költségmentességet kell biztosítani a végrehajtó államban, ha ezt nem írja elő jogszabály?

5) Úgy kell-e értelmezni a 2008/909/IB kerethatározat 8. cikkének (3) bekezdésében szereplő kritériumot, hogy a büntetés vagy intézkedés azon okból történő átváltoztatása során, hogy az jellegét tekintve nem egyeztethető össze a végrehajtó állam jogával, azt kell vizsgálni, hogy a végrehajtó állam bírósága minden valószínűség szerint milyen intézkedést szabott volna ki akkor, ha az elítélésre a végrehajtó államban került volna sor, vagy – szükség esetén további információk kérését követően – olyan vizsgálatot kell végezni, amelynek során az intézkedés kibocsátó állambeli tényleges kialakítását veszik figyelembe?

6) Hogyan és milyen mértékben kell figyelembe venni az elismerésről szóló határozatot követő időpontra vonatkozó fejleményeket és információkat a büntetés súlyosításának a 2008/909/IB kerethatározat 8. cikkének (4) bekezdése szerinti tilalmának a végrehajtó állam általi esetleges újbóli értékelése során?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

A Charta 47. cikke

EUMSZ 267. cikk

A 2008/909/IB kerethatározat 6., 8. és 9. cikke

A hivatkozott nemzeti jogszabályi rendelkezések

A Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties (a szabadságvesztés és feltételes büntetések kölcsönös elismeréséről és végrehajtásáról szóló törvény, a továbbiakban: WETVVS) 2:11. és 2:13. cikke

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 Az elítélt személy iraki állampolgár. 1996 óta lakik Hollandiában, és 2001-ben határozatlan időre szóló tartózkodási engedélyt kapott.
- 2 A 2015. február 26-i bírósági határozattal a Göta Hovrätt (jönköpingi fellebbviteli bíróság, Svédország) bűnösnek mondta ki az elítélt személyt bűncselekmények svédországi elkövetésében. E tekintetben – tömören – tiltott fegyvertartásról, jogellenes fenyegetésről, zaklatásról és súlyos testi sértésről volt szó. A Göta Hovrätt (jönköpingi fellebbviteli bíróság) megállapította, hogy az elítélt személy által elkövetett bűncselekmények nem tudhatók be neki szellemi képességeinek

elégtelen fejlődése vagy kóros zavara miatt, és szabadságelvonással járó intézkedést, nevezetesen a klinikáról való elbocsátáskor elvégzendő különleges vizsgálatral egybekötött, határozatlan idejű igazságügyi pszichiátriai kezelést szabott ki vele szemben.

- 3 Az elítélt személy azt kérte a svéd hatóságoktól, hogy a kiszabott büntetést adják át Hollandiának, mire tekintettel e hatóságok a svéd határozat elismerése és végrehajtása iránti kérelemmel fordultak a holland Minister van Justitie en Veiligheidhoz (igazságügyi és biztonsági miniszter, Hollandia; a továbbiakban: miniszter).
- 4 A kérelem miniszter általi előterjesztését követően a Gerechtshof a 2019. január 18-i határozatában megállapította, hogy az elítélt személy maga kérte az elítélést tartalmazó határozat megküldését, vagy ezzel egyetértett, és úgy ítélte meg, hogy nem indokolt az elismerés megtagadása, valamint hogy a bűncselekmények, amelyek miatt a büntetést kiszabták, a holland jog szerint is büntetendők. A Gerechtshof megállapította továbbá, hogy indokolt a kiszabott szabadságelvonással járó intézkedés átalakítása, és azt kényszergyógykezelés elrendelésével egybekötött őrizetre irányuló intézkedésre változtatta, amelynek tekintetében nincs előírva maximális időtartam. A Gerechtshof ennek során megállapította, hogy ez nem minősül az elítélt személy büntetőjogi helyzete súlyosításának.
- 5 2019. február 18-án a miniszter mint a 2008/909/IB kerethatározat értelmében vett döntéshozó hatóság a Gerechtshof értékelését figyelembe véve elismerte a svéd ítéletet, minek körében a büntetést kényszergyógykezeléssel egybekötött őrizetre irányuló (időben nem korlátozott) holland intézkedésre változtatta. Az elítélt személyt egy hollandiai igazságügyi pszichiátriai központban helyezték el, ahol jelenleg is tartózkodik. Az elismerést követően a Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (igazságügyi és biztonsági államtitkár, Hollandia) a menedékjogon alapuló tartózkodási engedély visszavonásáról szóló, 2020. augusztus 6-i határozatával nemkívánatos személynek nyilvánította az elítélt személyt.
- 6 Az elítélt személy ezt követően polgári jogi eljárásban vitatta a miniszter elismerésről szóló határozatának jogszerűségét. Ennek során többek között arra hivatkozott, hogy a Gerechtshofnak a miniszter határozatának alapjául szolgáló 2019. január 18-i értékelése olyan eljárásban született, amely nem felel meg a Charta 47. cikke szerinti követelményeknek. E polgári jogi eljárásban a Gerechtshof Den Haag (hágai fellebbviteli bíróság, Hollandia) a 2023. szeptember 5-i ítéletével (fellebbezés nyomán) helyt adott a keresetnek, és 2019. január 29-i határozatának felülvizsgálatára kötelezte a minisztert.
- 7 2023. szeptember 15-i levelében a miniszter arra kérte a Gerechtshofot, hogy végezzen újbóli értékelést a Charta 47. cikke szerinti követelményeknek megfelelő eljárásban. Ezen újbóli értékelés keretében a Gerechtshof a felek meghallgatását követően úgy határozott, hogy előterjeszti a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 8 Az elítélt személy arra hivatkozik, hogy a Gerechtshofnak újbóli értékelést kell végeznie a Charta 47. cikkét tiszteletben tartó eljárásban, ami a jelen esetben a következőket jelenti:
- nyilvános tárgyalást kell tartani, amelyen részt vehet,
 - az ügyet észszerű időn belül kell tárgyalni,
 - lehetőséget kell biztosítani számára olyan ügyvéd segítségének igénybevételéhez, akit szükség esetén az állam finanszíroz,
 - az eljárásnak kontradiktórius jellegűnek kell lennie, és
 - a határozatot nyilvánosan kell meghozni.
- 9 Az elítélt személy úgy véli továbbá, hogy jelen esetben a büntetés súlyosítására került sor, és – a hatékony jogvédelemre tekintettel – szükségesnek tartja, hogy e tekintetben további bizonyítékokat szolgáltatthasson.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid bemutatása

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatósága

- 10 A Gerechtshof eddig abból indult ki, hogy nemleges választ kell adni arra a kérdésre, hogy az EUMSZ 267. cikk értelmében vett bíróságnak minősül-e, és ezért az Európai Unió Bírósága elé terjeszthet-e kérdéseket előzetes döntéshozatal céljából. A Gerechtshof által a más uniós tagállamok bírósági határozatainak elismerésére irányuló eljárás keretében ellátandó feladat ugyanis jelentősen eltér a szokásos bírósági feladatoktól és eljárásoktól. Így nem kerül sor nyilvános tárgyalásra, a törvényi szabályozás szerint a Gerechtshof nem dönt sem a 2008/909/IB kerethatározat szerint központi szerepet játszó társadalomba való beilleszkedéshez fűződő érdek alkalmazásáról, sem a WETVVS szerint mérlegelhetőnek minősülő megtagadási okokról, sem pedig arról, hogy miként kell értelmezni az említett törvényben kötelezőnek minősített megtagadási okokat a Bíróság 2021. április 29-i X (Európai elfogatóparancs – *Ne bis in idem*) ítéletének (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339) fényében. A Gerechtshof nem dönthet továbbá olyan ügyekben, amelyekben a miniszter elutasítja a büntetés végrehajtásának átvétele iránti kérelmet anélkül, hogy azt a Gerechtshof elé terjesztené.
- 11 A holland törvény keletkezéstörténetéből kitűnik azonban, hogy a jogalkotó kifejezetten biztosítani kívánta a 2008/909/IB kerethatározat 8. cikkének (2)–(4) bekezdésében és 9. cikkében szabályozott jogkérdések bírósági értékelését, és hogy egy e célra kijelölt bíróságról van szó, amely a törvény alapján kötelező erejű határozatot hoz.

- 12 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint annak értékeléséhez, hogy az előzetes döntéshozatalt kezdeményező szerv az EUMSZ 267. cikk szerinti „bírótság” jellemzőivel rendelkezik-e, így tehát az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságának értékeléséhez a Bíróság meghatározott tényezők összességét veszi figyelembe, amelyek közé tartozik többek között az, hogy a szóban forgó szerv jogszabály alapján jött-e létre, állandó jelleggel működik-e, hatásköre kötelező jellegű-e, az eljárása kontradiktórius jellegű-e, jogszabályokat alkalmaz-e, valamint hogy független-e (2022. március 29-i Getin Noble Bank ítélet, C-132/20, EU:C:2022:235, 66. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 13 A Gerechtshof előzetesen úgy véli, hogy jogszabály alapján jött létre, hogy állandó jelleggel működik, hogy a WETVVS szerinti határozatok meghozatala keretében az értékelése bizonyos kérdésekre korlátozódik ugyan, de kötelező jellegű, hogy a jogszabály szerinti eljárásban nem hallgatható meg ugyan az elítélt személy, e személy érveit azonban ennek ellenére figyelembe veszik, amennyiben azokat a vélemény kifejtése vagy egy későbbi újbóli értékelés keretében előadják, hogy jogszabályokat alkalmaz, és hogy független. A Gerechtshof előzetes álláspontja szerint tehát az a kérdés, hogy bíróságnak tekintendő-e, attól a kérdéstől függ, hogy eljárása kontradiktórius jellegűnek minősíthető-e.
- 14 A fent kifejtettekre tekintettel a Gerechtshof előzetes döntéshozatal céljából előterjeszti az első kérdést. Az e kérdésre adandó válasz mindazonáltal az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre adott választól függhet, amely a Charta 47. cikkének alkalmazhatóságára vonatkozik.

A Charta 47. cikke

- 15 A Charta 47. cikke értelmében mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz.
- 16 A Gerechtshofban felmerül a kérdés, hogy a WETVVS 2:11. cikke alapján elvégzett értékelésével az uniós jog által biztosított jogok és szabadságok megsértésére került-e sor. Ezzel összefüggésben meg szeretné tudni, hogy a jogi értékelés „az uniós jog alkalmazási körébe tartozik[-e]” (2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet, C-617/10, EU:C:2013:105), vagy „az uniós jog által szabályozott [...] tényállásr[ól]” van-e szó (2017. május 16-i Berlioz Investment Fund ítélet, C-682/15, EU:C:2017:373). Nyilvánvaló, hogy ezen értékelés során a 2008/909/IB kerethatározat 8. cikke (2)–(4) bekezdésének és 9. cikkének alkalmazására kerül sor, mivel e rendelkezéseket ültette át a WETVVS 2:11. és 2:13. cikke. Másfelől az elítélt személynek a kibocsátó államban – amennyiben ott tartózkodik – lehetősége van véleményének szóbeli vagy írásbeli kifejtésére, és a 2008/909/IB kerethatározat nem biztosítja kifejezetten az elítélt személy számára a hatékony jogorvoslat lehetőségét a végrehajtó államban, adott esetben ezért azzal is lehet érvelni, hogy olyan jogi helyzet áll fenn, amely nem tartozik az

uniós jog alkalmazási körébe. Mivel a Gerechtshofnak e tekintetben kétségei vannak, felteszi az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést.

- 17 Amennyiben e kérdésre igenlő választ kell adni, felmerül a kérdés, hogy a 2008/909/IB kerethatározat 6. cikke szerinti, a vélemény kibocsátó államban történő kifejtésére vonatkozó lehetőség kielégíti-e a Charta 47. cikke szerinti követelményeket. Az említett kerethatározat 6. cikkének (3) bekezdése szerint ez a vélemény később írásban áll a végrehajtó állam rendelkezésére, ami arra tűnik utalni, hogy az uniós jogalkotó abból indul ki, hogy a végrehajtó államban írásban folytatódik az ügyintézés.
- 18 Amennyiben ez a lehetőség nem felel meg a Charta 47. cikke szerinti követelményeknek, vagy nem terjed ki azon esetekre, amelyekben az elítélt személy (már) nem a kibocsátó államban tartózkodik, és ezért nem tudja kifejteni véleményét, úgy a Gerechtshof meg szeretné tudni, hogy ebben a helyzetben megköveteli-e a Charta 47. cikke, hogy az elítélt személyt a végrehajtó államban költségmentesség biztosítása mellett nyilvános bírósági tárgyaláson meghallgassák, és hogy igenlő válasz esetén mikor kell megtartani ezt a tárgyalást. Különösen az a kérdés merül fel, hogy megfelel-e a Charta 47. cikke szerinti követelményeknek az a körülmény, hogy az elítélt személy újbóli értékelést kérhet.
- 19 A Gerechtshof ezzel összefüggésben rámutat arra, hogy a WETVVS 2:11. cikke értelmében vett vizsgálat jogtechnikai jellegű és viszonylag korlátozott. Az államok és az elítélt személy érdekei gyakran egybeesnek, azok ugyanis az azon államban történő társadalomba való beilleszkedéshez fűződnek, amelyhez az elítélt személyt a legszorosabb kapcsolat fűzi. A jelen esetben szükséges volt átalakítani a külföldi intézkedést, az esetek többségében azonban szabadságvesztés-büntetés formáját öltő szabadságelvonással járó büntetésről van szó, amelynek esetében nincs szükség a büntetés (jellegének) átalakítására. Ha a Charta 47. cikkének alkalmazása azzal a következménnyel jár, hogy az elítélt személyeket a végrehajtó államban meg kell hallgatni nyilvános tárgyaláson, ez gyakorlati nehézségekkel fog járni. Így felmerül a kérdés, hogy miként kell megszervezni a meghallgatást a végrehajtó államban, ha az elítélt személy még a kibocsátó államban tartózkodik. A Gerechtshof ítélezési gyakorlata szerint az elítélt személynek lehetősége van véleményét írásban kifejteni, és azt a Gerechtshof figyelembe veszi. Erre vagy az értékelést és az elismerésről szóló határozatot megelőzően, vagy azt követően, újbóli értékelés kérésének formájában kerülhet sor. Az elítélt személy ennek során ügyvédi segítséget vehet igénybe, nincs azonban lehetőség arra, hogy ehhez pénzügyi támogatást kapjon.
- 20 A fent kifejtettekre tekintettel a Gerechtshof előzetes döntéshozatal céljából előterjeszti a harmadik és a negyedik kérdést.

A büntetés átalakítása

- 21 A 2008/909/IB kerethatározat 8. cikkének (3) bekezdése – és ennek folytán a WETVVS 2:11. cikkének 5. bekezdése – úgy rendelkezik, hogy amennyiben a büntetés – jellegét tekintve – nem egyeztethető össze a végrehajtó állam jogával, azt olyan büntetésre vagy intézkedésre változtatják, amely a lehető legpontosabban megfelel a kibocsátó államban kiszabott büntetésnek. A Gerechtshof úgy értelmezte ezt a kritériumot, hogy a büntetést olyan intézkedésre kell változtatni, amelyet minden valószínűség szerint kiszabtak volna az elítélt személlyel szemben akkor, ha az elítélésre Hollandiában került volna sor. Ezért úgy határozott, hogy a büntetést kényszergyógykezeléssel egybekötött őrizetre irányuló intézkedésre változtatja, amelynek vége ugyanúgy, mint a svéd intézkedés esetében, nincs előre meghatározva, hanem a kezelés állásától függ.
- 22 Az elítélt személy úgy véli, hogy a szabadságelvonással járó svéd intézkedés kevésbé korlátozó, mint a holland intézkedés. A svéd intézkedés esetében a megszüntetés szükségességének értékelésére fél év után kerül sor, és az intézkedés átlagos időtartama hozzávetőleg négy év, míg a holland intézkedés esetében ezt az értékelést főszabály szerint kétévénként végzik el, az intézkedés átlagos időtartama sokkal hosszabb, és az érintett személyt ezenkívül nemkívánatos személynek nyilvánítják.
- 23 Ezen érvek fényében a Gerechtshof előzetes döntéshozatal céljából előterjeszti az ötödik kérdést.

Az elismerésről szóló határozatot követően kapott információk értékelése

- 24 A Gerechtshof végül meg szeretné tudni, hogy milyen mértékben kell figyelembe venni a csak az értékelést követően rendelkezésére bocsátott információkat vagy a csak később bekövetkezett fejleményeket, ha ezek az információk vagy fejlemények jelentőséggel bírhatnak a büntetés súlyosításának a 2008/909/IB kerethatározat 8. cikkének (4) bekezdésében rögzített tilalmának vizsgálata szempontjából. A jelen esetben az elítélt személy különösen arra a fejleményre hivatkozott, hogy az elismerésről szóló határozatot követően nemkívánatos személynek nyilvánították. A Gerechtshof véleménye szerint ez releváns elem lehet annak értékelése során, hogy a szabadságelvonással járó büntetés vagy intézkedés súlyosításáról van-e szó. E tekintetben mindazonáltal olyan információkról és fejleményekről van szó, amelyek az elismerésről szóló határozatot követő időpontra vonatkoznak. Mivel a Gerechtshofnak kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy figyelembe veheti-e ezeket az információkat, felteszi az előzetes döntéshozatalra előterjesztett hatodik kérdést.